

Examining the Reflections of International Migration in France

Erfan Bahrololoumi¹, Mohammad Reza Hafeznia^{2*}, Syrus Ahmadi Nohadani³

1. Master's degree in Political Geography, Tarbiat Modares University, Tehran, Iran

2. Professor of Political Geography, Department of Political Geography, Tarbiat Modares University, Tehran, Iran

3. Associate Professor of Political Geography, Department of Political Geography, Tarbiat Modares University, Tehran, Iran

Received: 2025-11-25

Accepted: 2026-02-18

Extended Abstract

Introduction

International migration has become one of the most significant socio-political phenomena of the 21st century, reshaping demographic structures, cultural identities, and political discourses across Europe. France, as one of the main destinations for migrants, has experienced profound transformations in its political, social, and cultural landscape. The intensification of migration flows has coincided with the rise of neo-nationalist movements, the securitization of migration, and the polarization of public opinion. This study focuses on two central hypotheses: (1) the expansion of nationalism in France has altered the relations between citizens, migrants, and the state, generating security and welfare challenges; and (2) international migration has produced multidimensional impacts on France in political, economic, cultural, identity-based, security, social, and geographical domains.

Methodology

The research adopts a descriptive-analytical design, combining both survey and library-

* Corresponding author, Email: hafezn_m@modares.ac.ir

1 <https://orcid.org/0009-0009-7147-678X>

3 <https://orcid.org/0009-0008-9395-1521>

Copyright© 2026. TMU Press. This open-access article is published under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License which permits Share (copy and redistribute the material in any medium or format) and Adapt (remix, transform, and build upon the material) under the Attribution-NonCommercial terms.

based methods. A structured questionnaire consisting of 12 items (9 Likert-scale and 3 multiple-choice questions) was designed, translated into French, and distributed electronically via Google Forms. The target population included approximately 700 French academics and experts in migration and nationalism, of whom 26 responded within one month. The sampling strategy was purposive and snowball-based. Reliability analysis using Cronbach's alpha yielded a coefficient of 0.77, indicating excellent internal consistency. Spearman's rank-order correlation confirmed strong and significant relationships among the Likert-scale items (coefficients above 0.7, $p < 0.01$). In parallel, extensive library research was conducted, drawing on books, peer-reviewed articles, policy reports, and statistical data from organizations such as OECD, IOM, and Ifri. The findings from the survey and the literature were then compared and integrated to evaluate the hypotheses.

Results and Discussion

The survey results reveal that respondents strongly agreed with the political and security dimensions of migration's impact. The statement "migration has influenced electoral behavior and party discourse in France" received the highest agreement ($M = 1.77$), while "migration has reduced the concept of national security" also scored high ($M = 2.00$). These findings align with the literature emphasizing the securitization of migration in France, particularly after the 2015 terrorist attacks (Ifri, 2023; ODI, 2024).

Cultural and identity-related impacts were also significant. Respondents moderately agreed that migration has transformed France's cultural structure ($M = 2.5$) and redefined the boundaries of "insider" and "outsider" ($M = 2.51$). These results correspond with OECD (2024) data and Simon (2012), which highlight the emergence of multicultural layers and symbolic boundary shifts. However, the statement on migrant resistance to assimilation received weaker support ($M = 3.46$), suggesting that experts perceive cultural resistance as less widespread or more nuanced than often portrayed in public discourse.

The survey also explored parallel nationalisms. While respondents were less convinced that migrant nationalism has expanded alongside native nationalism ($M = 3.25$), the literature (Russo, 2018; Wihtol de Wenden, 2014) documents such dynamics, particularly in diasporic networks and identity-based mobilizations. This discrepancy may reflect the limited visibility of migrant nationalism compared to the highly mediatized discourse of far-right parties.

The multiple-choice questions provided further insights. In Question 10, 77.8% of respondents identified media discourse and political party positions as the most influential factor in shaping contemporary nationalism, far surpassing cultural, economic, or security factors. In Question 11, 69.2% selected intercultural education and dialogue as the most effective strategy to reduce tensions, underscoring the importance of soft, cultural

approaches over restrictive policies. Finally, in Question 12, a majority (53.8%) predicted that the relationship between migration and nationalism in France will become more conflictual in the future, while 33.3% considered it unpredictable.

These findings confirm the centrality of political–media framing in shaping nationalist responses to migration. They also highlight the dual process of securitization and cultural transformation: migration is simultaneously framed as a threat to national security and as a driver of cultural diversification. The interplay between far-right parties, media narratives, and migrant communities has produced a polarized environment, reinforcing both native neo-nationalism and, in some cases, reactive migrant nationalism.

Conclusion

The study confirms both hypotheses. First, the expansion of nationalism in France has indeed altered the relations between citizens, migrants, and the state, producing security challenges and reshaping social cohesion. Second, international migration has generated multidimensional impacts, most strongly in political, security, and cultural–identity domains, but also with implications for economic and geographical structures. The findings underscore that migration in France cannot be understood solely as a demographic or economic phenomenon; it is deeply embedded in political discourse, media framing, and identity politics.

Policy recommendations include:

- Revising media frameworks to reduce excessive securitization and promote balanced narratives.
- Investing in intercultural education and dialogue to bridge identity divides.
- Adopting balanced security policies that address real threats without stigmatizing migrants.
- Expanding research on economic and welfare dimensions of migration.
- Drawing lessons from the French case for other European countries facing similar migration challenges.

Overall, the relationship between migration and nationalism in France is dynamic, multidimensional, and shaped by political–media discourse. Effective policymaking requires an integrated approach that simultaneously addresses security, identity, cultural, and socio-economic dimensions.

Keywords: International Migration, Nationalism, Neo-nationalism, France, Securitization, Identity

بررسی بازتاب‌های مهاجرت بین‌المللی در کشور فرانسه

عرفان بحرالعلومی^۱، محمدرضا حافظ نیا^{۲*}، سیروس احمدی نوحدانی^۳

۱. دانش آموخته کارشناسی ارشد جغرافیای سیاسی، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران

۲. استاد جغرافیای سیاسی، گروه جغرافیای سیاسی، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران

۳. دانشیار جغرافیای سیاسی، گروه جغرافیای سیاسی، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران

پذیرش: ۱۴۰۴/۱۱/۲۹

دریافت: ۱۴۰۴/۰۹/۰۴

چکیده

این پژوهش با هدف بررسی سنجش روابط ما بین مهاجران بین‌الملل، بومیان و دولت فرانسه و همچنین اثرات مهاجرت بین‌المللی بر ابعاد گوناگون فرهنگی، اقتصادی، سیاسی - امنیتی و جغرافیایی در کشور فرانسه انجام گرفته است. با توجه به روند افزایشی مهاجران و قدرت‌گیری پدیده نئوناسیونالیسم و احزاب راست افراطی در کشور فرانسه، ضرورت بررسی روابط و تأثیرات مابین سه عنصر دولت، مهاجران و بومیان فرانسوی پدیدار شد. روش تحقیق به صورت توصیفی-تحلیلی و با بهره‌گیری از دو شیوه کتابخانه‌ای و پیمایشی (پرسشنامه) و تطبیق آن دو بوده است. جامعه آماری شامل ۲۶ تن از استادان و کارشناسان فرانسوی در حوزه‌های مرتبط با مهاجرت و ناسیونالیسم است که پرسشنامه‌ای متشکل از ۱۲ پرسش (۹ سؤال در مقیاس لیکرت و ۳ سؤال تکمیلی) را تکمیل کردند. نتایج نشان داد که مهاجرت‌های بین‌المللی موجب بروز تغییرات معنادار در روابط میان شهروندان، مهاجران و دولت فرانسه شده و مسائل امنیتی و هویتی را در این کشور برجسته کرده است. همچنین، این پدیده بازتاب‌های متعددی را در ابعاد سیاسی، فرهنگی، اجتماعی و جغرافیایی در فرانسه بر جای گذاشته است. یافته‌ها بیانگر نقش پررنگ رسانه‌ها و احزاب سیاسی در امنیتی‌سازی مهاجرت و تقویت گفتمان‌های ناسیونالیستی، دگرگونی ساختار فرهنگی و بازتعریف مرزهای «خودی» و «غیرخودی»، بازتاب کم‌رنگ اقتصادی و پررنگ فرهنگی - هویتی و امنیتی مهاجران در فرانسه بوده است. بر این اساس، مهاجرت و ناسیونالیسم در فرانسه رابطه‌ای پویا، چندبعدی و متأثر از گفتمان‌های سیاسی-رسانه‌ای به خود می‌گیرند.

واژه‌های کلیدی: مهاجرت بین‌المللی، ناسیونالیسم، نئوناسیونالیسم، فرانسه، امنیتی‌سازی، هویت

۱. مقدمه

مهاجرت در کشور فرانسه در دهه‌های اخیر به یکی از مهم‌ترین چالش‌های سیاسی اجتماعی این کشور تبدیل شده است؛ چنان که برای چند کشور اتحادیه اروپا همچون آلمان، ایتالیا، سوئد، هلند و... صادق و دارای وجوه تشابه و همچنین افتراقی است. فرآیند آغازین شکل‌گیری مهاجرت‌های گسترده بین‌المللی در این کشور پس از جنگ جهانی دوم و در پی کمبود نیروی کار و اعلان فراخوان به واسطه ورود مهاجران کاری به این کشور بود و نقطه عطف بعدی آن نیز به واسطه جنگ استقلال الجزایر (۱۹۶۲-۱۹۵۴) پدیدار شد که به سبب نامالیقات سیاسی و اجتماعی که در الجزایر به وجود آمده بود، بر شمار الجزایری‌هایی که از اوایل قرن بیستم برای کار به فرانسه مهاجرت می‌کردند، افزود. سومین موج مهاجرت را نیز می‌توان دهه ۷۰ میلادی و دهه‌های پس از آن دانست که سوسیالیست‌های حکمران در صدر مجلس و ریاست جمهوری، پس از پمپیدو با توسل به شعار درب‌های باز، مهاجران زیادی را از اقصی نقاط جهان فراخواندند و آنان را به پایگاه رأی و پشتوانه سیاسی خود تبدیل کردند و همین عامل به شکل‌گیری و سر بر آوردن حزب راست افراطی لوپن انجامید. امروز بیشترین بخش مهاجران کشور فرانسه را آفریقایی‌ها تشکیل می‌دهند و حدود ۱۰ درصد جمعیت این کشور مهاجران هستند که رقمی بزرگ، قابل توجه و در خور تأمل و پژوهش است.

ضرورت پرداخت به این موضوع ناشی از این مسئله است که فرانسه به دلیل موقعیت تاریخی و سیاسی خود، همواره یکی از مقاصد اصلی مهاجران بوده و امروز با چالش‌های تازه‌ای در زمینه سیاست‌گذاری مهاجرت و مدیریت تنوع فرهنگی و به طور واضح ادغام مهاجران روبرو است. بررسی این روابط می‌تواند به درک بهتر از چگونگی شکل‌گیری گفتمان‌های سیاسی و اجتماعی در فرانسه و تأثیرات آن بر آینده این کشور بینجامد.

بر این اساس، پرسش اصلی پژوهش این است که مهاجرت‌های بین‌المللی چه تأثیری بر روابط میان دولت، شهروندان و مهاجران در فرانسه داشته است و این روابط چگونه تحت تأثیر پدیده نئوناسیونالیسم دگرگون شده‌اند؟ فرضیه‌های پژوهش مهاجرت‌های بین‌المللی را عامل ایجاد و مؤثر بر چالش‌های هویتی و امنیتی در فرانسه بیش از سایر زمینه‌ها همچون اقتصادی و جغرافیایی و همچنین شکل‌دهنده و محرک پدیده ملی‌گرایی نوین یا نئوناسیونالیسم می‌داند. بدین‌سان که ازدیاد مهاجران و چالش‌های همراه آن در زمره ادغام اجتماعی و خاصه فرهنگی سبب استحاله ملی‌گرایی نوین شکل گرفته در این کشور به پشتوانه حزب راست افراطی در کنار فضای رسانه‌ای، از حالت بالقوه به بالفعل، آن‌گاه اعمال فشار و عتاب بر حکومت در راستای کنترل و سخت‌گیری افزون بر مهاجران و احیاناً اخراج آن‌ها و از دیگر سو، حق خواهی، جدایی‌گزینی و هنجارشکنی مهاجران و تغییر در روابط میان این سه عنصر می‌شود. عمق این تأثیرات در حیطه فرهنگ و هویت در پس شکل‌گیری مفهوم «ما» و «دیگری» و تجلی آن در فضای سیاسی به واسطه حزب راست افراطی و رسانه‌ها پدیدار می‌شود و عامل اقتصاد و جدایی‌گزینی جغرافیایی در سطح حرکت می‌کنند و یکی گفتمان سازی و دیگری مدلول ناکامی در ادغام و همزیستی فرهنگی - هویتی است.

هدف نهایی مقاله، شفاف کردن این نکته است که روابط مابین مهاجران، بومیان و دولت در فرانسه بر اثر مهاجرت‌های بین‌المللی فزاینده به چه صورت درآمد و دارای چه دگردیسی‌هایی شده است و به کدام سمت خواهد رفت. افزون بر آن، اثرات مهاجرت بین‌المللی در زمینه‌های مختلف اعم از اقتصادی، سیاسی-امنیتی، فرهنگی- هویتی و جغرافیایی مورد سنجش قرار خواهد گرفت. به این صورت که تأثیر آن در کدام بخش‌ها، بیشتر و در کدام بخش‌ها احیاناً صرفاً به سبب گفتمان‌سازی‌ها برجسته شده است.

مقاله حاضر از چندین بخش تشکیل شده است که پس از شرح روش تحقیق به تشریح موارد مباحث نظری، یافته‌ها و در نهایت امر، تجزیه و تحلیل می‌پردازد.

۲. روش تحقیق

بر پایه تقسیم‌بندی تحقیقات علمی بر مبنای هدف، پژوهش حاضر در زمره تحقیقات پیمایشی - کاربردی قرار می‌گیرد؛ چرا که به دنبال بررسی تأثیر مهاجرت‌های بین‌المللی بر گسترش ناسیونالیسم در اروپا و به صورت موردی کشور فرانسه است و رابطه و میزان این تأثیرات را مورد سنجش قرار می‌دهد. از نظر روش، تحقیق حاضر در زمره مطالعات توصیفی-تحلیلی است که با بهره‌گیری از دو شیوه پیمایشی (پرسشنامه‌ای) و کتابخانه‌ای انجام گرفته است.

انبار اصلی گردآوری داده‌ها پرسشنامه‌ای بود که در قالب ۱۲ پرسش طراحی و در بستر گوگل فرم^۱ تدوین شد. سپس پرسش‌ها که جملگی برگرفته و منطبق با فرضیات پژوهش بودند به زبان فرانسه ترجمه شد و از میان این پرسش‌ها، ۹ پرسش نخست در قالب طیف پنج درجه‌ای لیکرت طراحی شدند (۱ به مثابه کاملاً موافقم و ۵ به مثابه کاملاً مخالفم)؛ و ۳ پرسش پایانی نیز به صورت چهار و پنج گزینه‌ای و در قالب سؤالات تکمیلی تنظیم شدند.

در گام نخست، حدود ۷۰۰ تن از استادان و کارشناسان مرتبط با موضوع پژوهش و ساکن فرانسه شناسایی و پرسشنامه از طریق رایانامه برای آنان ارسال شد و در نهایت ۲۶ تن در بازه زمانی یک‌ماهه پاسخگو بودند. هویت پاسخ دهندگان به صورت ناشناس تعبیه شد. جامعه آماری نیز با استفاده از روش گلوله برفی توجیه و داده‌های به دست آمده مبنای تحلیل پیمایشی قرار گرفت.

در راستای سنجش پایایی پرسشنامه از آلفای کرونباخ استفاده شد که ضریب آن بیش از ۰,۹۷، به دست آمد که نشان دهنده اعتبار بالای پرسشنامه در سؤالات طیف لیکرت (سؤالات ۱ تا ۹) است. همچنین، ضریب همبستگی اسپیرمن بیش از ۰,۷ به دست آمد که بیانگر همبستگی و انسجام درونی مطلوب پرسش‌ها است. سؤالات تکمیلی نیز به صورت آمار توصیفی تحلیل شدند.

یافته‌های کتابخانه‌ای به‌عنوان مکمل داده‌های پیمایشی گردآوری شدند. این داده‌ها به واسطه کتب، مقالات علمی، خبرگزاری‌های معتبر، پایگاه‌های اینترنتی، آمارهای رسمی، نقشه‌های جغرافیایی و مکاتبات مستقیم پژوهشگر با کارشناسان مربوطه استخراج شدند. در مرحله بعدی، داده‌های کتابخانه‌ای با نتایج پرسشنامه تطبیق داده شدند. در مواردی که میان داده‌های دو روش عدم تطابق وجود داشت، داوری نهایی در بخش نتیجه‌گیری توسط پژوهشگر صورت گرفت و رأی به یکی از آن یافته‌ها داده شد.

۳. مبانی نظری

۳-۱. نظریه ژئوپلیتیکی مهاجرت

بررسی و مطالعه مهاجرت بین‌المللی همواره یکی از حوزه‌های کلیدی در علوم اجتماعی و سیاسی به حساب آمده است. مع‌الوصف نظریه‌های کلاسیک مهاجرت عمدتاً بر عوامل اقتصادی، اجتماعی یا روان‌شناختی تمرکز داشته و از تحلیل‌های فضایی و ژئوپلیتیکی در این زمینه غافل بوده است. در دوره گذار ژئوپلیتیکی پس از جنگ سرد، مهاجرت به مثابه پدیده‌ای ژئوپلیتیکی همراه با ابعاد امنیتی، ایدئولوژیک و فضایی بیش از پیش برجسته شده است (Hyndman, 2012; Talani, 2021).

با توجه به ناکارآمدی نظریه‌های سنتی در تبیین پدیده مهاجرت در عصر ژئوپلیتیکی، ضرورت نیاز به نظریه‌ای مطرح است که دارای مؤلفه‌های ذیل باشد: مهاجرت را به مثابه کنش فضامند انسانی در واکنش به ساختارهای قدرت تحلیل کند؛ به ارزش‌های جغرافیایی (امنیتی، اقتصادی، فرهنگی، زیستی و...) توجه داشته باشد؛ نقش ایدئولوژی، امنیت، قدرت و فضا را در تصمیم‌گیری مهاجران لحاظ کند؛ و قابلیت تحلیل و تمیز مهاجرت‌های اجباری، انتخابی و آرمان‌گرایانه را داشته باشد.

در همین راستا، با بهره‌گیری از مفاهیم ژئوپلیتیکی و ارزش‌های جغرافیایی، نظریه نوینی با عنوان نظریه ژئوپلیتیکی مهاجرت بین‌المللی مطرح می‌شود که در ادامه به تشریح آن پرداخته خواهد شد:

نظریه ژئوپلیتیکی مهاجرت بین‌المللی بر این فرض استوار است که مهاجرت، کنشی فضامند و در عین حال واکنشی به توزیع نابرابر قدرت، امنیت، ارزش‌ها و ایدئولوژی‌ها در فضاهای جغرافیایی است. در این چارچوب، مهاجرت نه صرفاً پدیده‌ای اقتصادی، اجتماعی یا روان‌شناختی، بلکه پاسخی ژئوپلیتیکی به ساختارهای فضایی قدرت در نظام بین‌الملل است.

مؤلفه‌های این نظریه نیز به شرح ذیل هستند:

– **تفاوت قدرت در فضا:** در این مؤلفه، مهاجرت به مثابه واکنشی به توزیع نابرابر قدرت نرم و سخت در فضاهای جغرافیایی تحلیل می‌شود. کشورهایی که از قدرت فضایی بالاتری برخوردار هستند، به لحاظ فناوری، نظامی،

فرهنگی و رسانه‌ای به عنوان مقاصدی جذاب برای مهاجران شناخته می‌شوند. قدرت فضایی همانا استطاعت یک بازیگر ژئوپلیتیکی در راستای جذب یا دفع جمعیت، سرمایه و اطلاعات در فضا است. مطالعاتی نظیر Talani (۲۰۲۱) و Hyndman (۲۰۱۲) نیز نشان می‌دهند که مهاجرت در عصر جهانی شدن، تحت تأثیر ساختارهای قدرت جهانی و رقابت‌های ژئوپلیتیکی قرار دارد.

– **امنیت و ناامنی فضایی:** ناامنی‌های ژئوپلیتیکی نظیر جنگ، تروریسم، سرکوب سیاسی و بی‌ثباتی اقتصادی از مهمترین عوامل رانش مهاجرت به حساب می‌آیند. در مقابل، کشورهایی که دارای امنیت فضایی بالاتری هستند به عنوان مقاصد مطلوب‌تر شناخته می‌شوند. به عنوان مثال می‌توان از مهاجرت گسترده از سوریه، افغانستان و سودان جنوبی به اروپا در دهه ۲۰۱۰ نام برد (ICMPD, 2020).

– **ایدئولوژی‌های فضامند:** ایدئولوژی‌های افراطی، ناسیونالیستی یا دینی که در فضاهای خاصی غالب هستند، می‌توانند هم عامل رانش و هم عامل مهاجرت باشند. به عنوان مثال، روند اسلام هراسی در اروپا منجر به اعمال محدودیت‌هایی در پذیرش مهاجران مسلمان شده است (Talani, 2021). ایدئولوژی‌های سرکوب‌گر در حوزه مبدأ نیز عامل شکل‌گیری مهاجرت‌های اجباری هستند.

– **تفاوت فضایی در ارزش‌ها:** در این مؤلفه، مهاجرت به عنوان تلاشی برای دستیابی به فضاهای دارای ارزش‌های جغرافیایی و ژئوپلیتیکی مطلوب‌تر تحلیل می‌شود. این ارزش‌ها شامل آزادی، رفاه، عدالت، کرامت انسانی، محیط زیست سالم و... هستند. ارزش‌های جغرافیایی و ژئوپلیتیکی عامل شکل‌دهنده انگیزه‌های فضامند انسان و عاملیت کنشگری او در فضا به حساب می‌آیند.

– **آرمان‌گرایی زیست ایده‌آل:** مهاجرت در این چارچوب، تلاشی برای دستیابی به «فضای زیست ایده‌آل» است؛ فضایی که در آن فرد بتواند با کیفیت زندگی مطلوب، آزادی، امنیت و کرامت انسانی زیست کند (Bahrololoumi, 2025).

۳-۲. نظریه نئوناسیونالیسم

نئوناسیونالیسم به عنوان واکنشی به فرآیندهای جهانی شدن، مهاجرت گسترده و تحولات فرهنگی-اقتصادی معاصر، در دهه‌های اخیر به یکی از مهمترین جریان‌های سیاسی و اجتماعی در اروپا و به ویژه فرانسه تبدیل شده است. این جریان با تأکید بر «ولایت ملی»، «حفظ هویت فرهنگی» و «محدودسازی مهاجرت» تلاش می‌کند تا مرزهای نمادین میان «خودی» و «دیگری» را بازتولید کند (Eger and Valdez, 2015; Bergmann, 2020). در واقع، نئوناسیونالیسم را می‌توان نوعی بازگشت واکنشی به دولت-ملت در برابر جریان‌های فراملی دانست؛ بازگشتی که

اغلب با شعارهایی چون «نخست ملت ما»، «بازپس‌گیری کنترل» یا «حفاظت از فرهنگ ملی» همراه است. این جریان در واکنش به مجموعه‌ای از تحولات جهانی و منطقه‌ای شامل موارد ذیل پدید آمده است:

- افزایش مهاجرت بین‌المللی و احساس تهدید نسبت به هویت فرهنگی و انسجام اجتماعی؛
- بحران‌های اقتصادی مانند رکود ۲۰۰۸ که به بی‌اعتمادی نسبت به نهادهای جهانی و بین‌المللی دامن زد؛
- افزایش نابرابری اجتماعی و احساس طردشدگی در میان طبقات متوسط و پایین؛
- تحولات فرهنگی و ارزشی همچون گسترش تکثرگرایی فرهنگی و چندفرهنگ‌گرایی، که برخی آن را تهدیدی علیه انسجام ملی تلقی می‌کنند (Mounk, 2018; The Economist, 19 November 2016).

براساس پژوهش‌های انجام شده، نئوناسیونالیسم دارای ویژگی‌های متمایزی است که آن را از ناسیونالیسم کلاسیک جدا می‌کند:

- نفی جهانی شدن: مخالفت با نهادهای فراملی مانند اتحادیه اروپا، سازمان تجارت جهانی یا پیمان‌های چندجانبه؛
- پوپولیسم راست‌گرا: تقابل میان «مردم واقعی» و «نخبگان فاسد جهانی» و تأکید بر اراده مردم در برابر ساختارهای بوروکراتیک؛
- بومی‌گرایی: اولویت‌دادن به منافع شهروندان بومی در برابر مهاجران یا اقلیت‌های فرهنگی؛
- حفاظت‌گرایی اقتصادی: مخالفت با تجارت آزاد و حمایت از صنایع داخلی؛
- ضد مهاجرت: مخالفت با مهاجرت گسترده به‌ویژه از جوامع فرهنگی یا مذهبی متفاوت؛
- نوستالژی فرهنگی: بازنمایی گذشته ملی به عنوان دوران طلایی و تلاش برای بازگرداندن آن.

این ویژگی‌ها در بسیاری از کشورها به‌صورت گفتمان‌های سیاسی، احزاب ناسیونالیست نوین و سیاست‌های مهاجرتی سخت‌گیرانه بروز یافته‌اند (Bergmann, 2020; ECPS, 2025). در فرانسه، این روند به‌ویژه در گفتمان احزاب راست افراطی مانند «جبهه ملی» - که بعدها به «اجتماع ملی» تغییر نام داد- آشکار شده است؛ جریانی که با برجسته‌سازی تهدیدات ناشی از مهاجرت و جهانی‌شدن، بخش قابل توجهی از افکار عمومی را بسیج کرده است.

۳-۳. ناسیونالیسم مهاجران

ناسیونالیسم مهاجران را می‌توان در سه گرایش اصلی توضیح داد که هر یک به شیوه‌ای خاص هویت ملی را در بستر دیاسپورا بازتولید می‌کنند. نخست، ناسیونالیسم مبدأگرا است که بر حفظ و استمرار پیوندهای فرهنگی، زبانی و تاریخی با سرزمین مبدأ تأکید دارد. این گرایش در واقع تلاشی برای بازآفرینی «ملت خیالی» در خارج از مرزهای جغرافیایی است؛ همان‌گونه که اندرسن (۲۰۰۶) ملت‌ها را برساخته‌روایت‌های مشترک و حافظه جمعی می‌داند. مهاجران با حمل این عناصر به خارج از وطن، ملت را در فضای دیاسپورا بازتعریف، و از طریق شبکه‌های فراملی، رسانه‌های قومی و

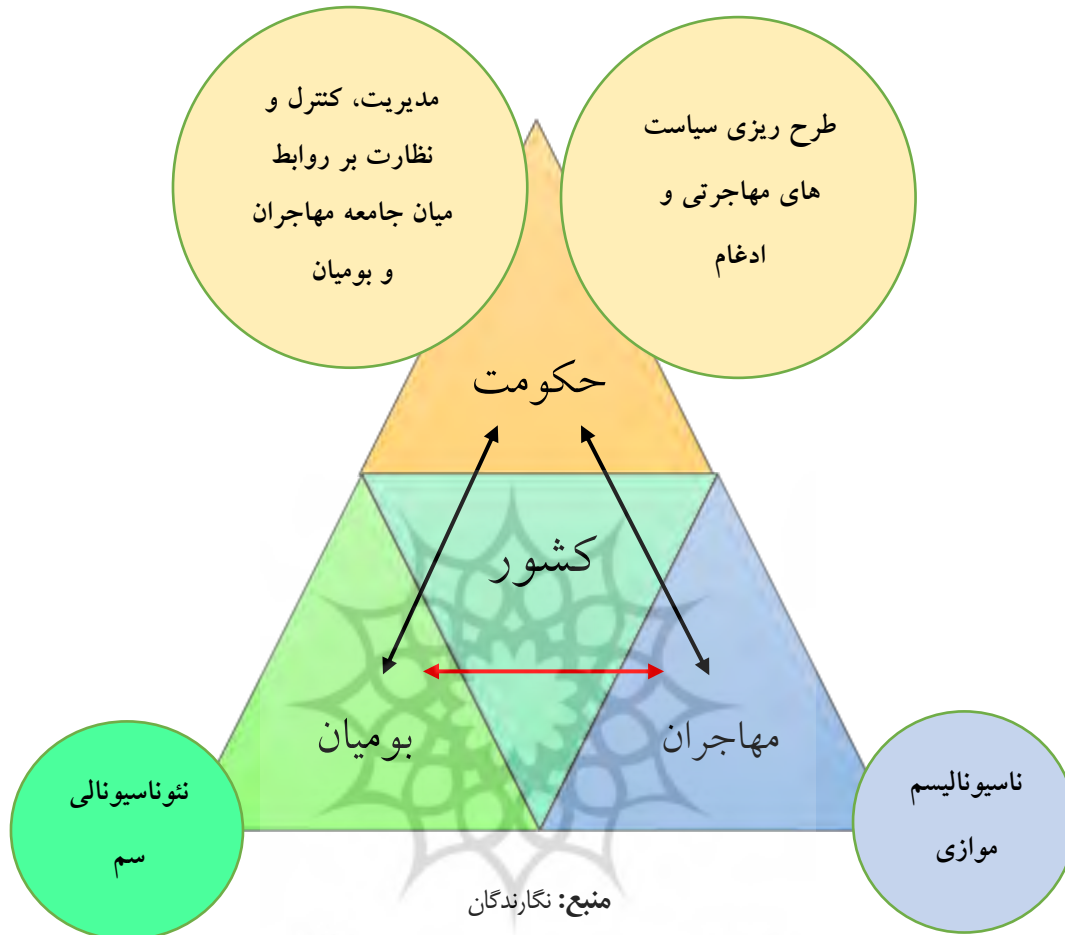
مناسک جمعی پیوند خود را با وطن حفظ می‌کنند (Sheffer, 2003). عناصر فرهنگی و تاریخی مشترک نیز به انسجام و بازتولید مرزهای نمادین ملت در محیط میزبان کمک می‌کنند (Smith, 1991). در کنار این گرایش، ناسیونالیسم واکنشی قرار دارد که در پاسخ به فشارهای اجتماعی، تبعیض نهادی و گفتمان‌های ملی‌گرایانه جامعه میزبان شکل می‌گیرد. در این چارچوب، هویت ملی مهاجران نه صرفاً میراثی فرهنگی، بلکه ابزاری مقاومتی برای بازتعریف جایگاه اجتماعی در برابر گفتمان‌های مسلط است (Brubaker, 2005). این واکنش‌ها می‌تواند در قالب بسیج سیاسی، شبکه‌های حمایتی یا تقویت نمادهای فرهنگی و دینی بروز کند (Kastoryano, 2002) و اغلب در شبکه‌های فراملی سازمان می‌یابد که هویت مهاجران را فراتر از مرزهای ملی بازتعریف می‌کند (Vertovec, 2001). در نهایت، ناسیونالیسم موازی به عنوان ترکیبی از دو گرایش پیشین مطرح می‌شود؛ مهاجران همزمان پیوندهای مبدأگرا را حفظ کرده و در برابر فشارهای جامعه میزبان واکنش نشان می‌دهند. این وضعیت به شکل‌گیری هویت‌های دوگانه یا چند لایه منجر می‌شود که در آن تعلق به وطن و تجربه زیست در جامعه میزبان همزمان معنا می‌شود (Sheffer, 2003; Vertovec, 2001). پژوهش‌های لویت نیز نشان می‌دهد که این گرایش می‌تواند به ناسیونالیسم فراملی و جای‌گیری دوگانه مهاجران در هر دو ساختار اجتماعی منجر شود (Levitt, 2001). به این ترتیب، ناسیونالیسم مهاجران در سه سطح مبدأگرا، واکنشی و موازی، بازتعریف ملت را در بسترهای فراملی و چندلایه امکان‌پذیر می‌کند.

جدول ۱: انواع ناسیونالیسم مهاجران ساکن در جامعه مقصد

نوع ناسیونالیسم	توضیحات
ناسیونالیسم مبدأگرا (Homeland/Long-distance Nationalism)	حفظ یا تقویت حس وفاداری و تعلق نسبت به میهن، گاه همراه با بازسازی اسطوره‌ای از وطن و هویت ملی
ناسیونالیسم واکنشی (Reactive Nationalism)	واکنش به نارسایی‌ها و فشارهای فرهنگی - اجتماعی در جامعه میزبان که می‌تواند به ایجاد نهادهای فرهنگی و تقویت هویت قومی بینجامد.
ناسیونالیسم موازی (Parallel nationalism)	ترکیبی از ناسیونالیسم واکنشی و مبدأگرا با تأکید و اتصال بر ارزش‌های جامعه وطنی خویش و همچنین مقاومت در برابر ادغام فرهنگی - اجتماعی، در کنار اعتراض جمعی به ناعدالتی تحمیل یافته بر خویشتن

منبع: برگرفته از مفاهیم مطرح در آثار Sheffer, 2003; Vertovec, 2001; Brubaker, 2005 و سایرین با بازپرداخت و تلخیص توسط نگارندگان

مدل ۱: مدل مفهومی روابط مهاجران، دولت و بومیان و بازتاب های مهاجران در کشور

در مدل ۲ نشان داده می شود که مهاجران استقرار یافته قادر به شکل گیری و کنش گری در دو قالب ناسیونالیسم مبدأگرا و واکنشی هستند و در نقطه مقابل آن، جامعه مهاجران مستمسک نئوناسیونالیسم شده و به مقابله با جامعه مهاجران می پردازند. در این میان، حکومت متناسب با حزبی که قدرت را در دست دارد به تنظیم سیاست های مهاجرتی و ادغامی همت ورزیده و نقطه اتکا و حائل مهاجران و بومیان قرار می گیرد. همچنان که بر آن ها اثر می گذارد؛ متقابلاً اثراتی را نیز می پذیرد.

۴. یافته های پژوهش

این پژوهش بر پایه دو فرضیه اصلی سازمان یافته است:

۱- گسترش ناسیونالیسم در کشور فرانسه روابط و مناسبات میان شهروندان، مهاجران و دولت را دستخوش تغییر

ساخته و مسائل و چالش‌های امنیتی و رفاهی را در این کشور به وجود آورده است.

۲- مهاجرت‌های بین‌المللی بازتاب‌های متعددی را برای کشور فرانسه در زمینه‌های مختلف هویتی، اقتصادی، فرهنگی، امنیتی، سیاسی، اجتماعی و جغرافیایی به وجود آورده است.

برای آزمون این فرضیات، پرسشنامه‌ای شامل ۱۲ سؤال طراحی شد: ۹ سؤال در مقیاس لیکرت (۱ تا ۵) و ۳ سؤال تکمیلی چندگزینه‌ای. سؤالات ۱ و ۲ به انگیزه‌های مهاجرت، سؤالات ۳ تا ۶ به پیامدهای فرهنگی و سیاسی، سؤالات ۷ تا ۹ به ابعاد هویتی و امنیتی، و سؤالات ۱۰ تا ۱۲ به عوامل مؤثر بر ناسیونالیسم نوین، راهکارهای کاهش تنش و چشم‌انداز آینده اختصاص داشتند. پایایی ابزار با ضریب آلفای کرونباخ ۰,۹۷۲ تأیید شد که نشان دهنده انسجام بالایی پاسخ‌ها است.

جدول ۲: آمار توصیفی سؤالات ۱-۹

Std. Deviation	Mean	Maximum	Minimum	N	گویه‌ها
.82862	1.9259	4.00	1.00	27	۱- مهاجرت بین‌المللی پاسخی به نابرابری قدرت و امنیت در فضای جهانی است.
.76980	1.8519	4.00	1.00	27	۲- تفاوت ارزش‌های فرهنگی، سیاسی و فضایی میان کشورها می‌تواند عامل محرک مهاجرت باشد.
.93370	2.5556	4.00	1.00	27	۳- مهاجرت در دهه‌های اخیر ساختار فرهنگی جامعه فرانسه را دگرگون ساخته است.
1.01274	1.7778	4.00	1.00	27	۴- روند مهاجرت بر رفتار انتخاباتی و گفتمان احزاب در فرانسه تأثیر گذاشته است.
.90469	2.4615	4.00	1.00	26	۵- مهاجرت موجب تقویت ناسیونالیسم فرهنگی در میان جمعیت بومی فرانسه شده است.
.94787	3.4615	5.00	1.00	26	۶- مهاجران تمایل به حفظ هویت فرهنگی و ملی خود دارند و در برابر همگون‌سازی فرهنگی مقاومت می‌کنند.
.97548	2.5185	4.00	1.00	27	۷- تنش‌های هویتی ناشی از مهاجرت منجر به بازتعریف مفاهیم «خودی» و «غیرخودی» در فرانسه شده است.
.62017	2.0000	3.00	1.00	27	۸- مهاجرت به عاملی برای بازآرایی مفهوم امنیت ملی در گفتمان سیاسی فرانسه تبدیل شده است.
.90267	3.2593	5.00	1.00	27	۹- ناسیونالیسم بومی و ناسیونالیسم مهاجران، به صورت موازی و متقابل در جامعه فرانسه گسترش یافته است.
				26	Valid N (listwise)

ابعاد فرهنگی و هویتی: پاسخ به سؤالات ۳ و ۷ نشان داد که اکثریت شرکت کنندگان مهاجرت را عامل دگرگونی فرهنگی و بازتعریف مرزهای «خودی» و «غیرخودی» می‌دانند. همبستگی بسیار بالا میان این دو گزاره (۰,۹۷) بیانگر آن است که تغییرات فرهنگی و تنش‌های هویتی از نگاه متخصصان در هم تنیده هستند. در مقابل، سؤال ۶ (مقاومت فرهنگی مهاجران) میانگین بالاتری داشت (۳,۴۶) که نشان‌دهنده تنوع دیدگاه‌ها در این زمینه است اما نظر نگارندگان بر اتقان شواهد و یافته‌های کتابخانه‌ای مبنی بر تمایل به حفظ هویت فرهنگی توسط مهاجران و در نتیجه، شکل‌گیری نوعی ناسیونالیسم موازی هم راستا با ناسیونالیسم نوین برآمده در جامعه بومیان فرانسوی است.

ابعاد سیاسی و انتخاباتی: در سؤال ۴، میانگین پایین (۱,۷۷) نشان داد که تقریباً اجماعی وجود دارد مبنی بر اینکه مهاجرت بر رفتار انتخاباتی و گفتمان احزاب تأثیر مستقیم گذاشته است. یافته‌های کتابخانه‌ای نیز این امر را تأیید می‌کند: مهاجرت به محور اصلی رقابت‌های انتخاباتی بدل شده و احزاب راست افراطی با امنیتی‌سازی آن، گفتمان سیاسی فرانسه را به سمت سیاست‌های هویتی سوق داده‌اند.

ابعاد امنیتی: سؤال ۸ نشان داد که مهاجرت به عنوان عاملی در راستای بازآرایی مفهوم امنیت ملی در فرانسه درک می‌شود (میانگین ۲). این یافته با داده‌های کتابخانه‌ای هم‌خوان است که نشان می‌دهد پس از حملات ۲۰۱۵، مهاجرت به یکی از محورهای اصلی گفتمان امنیت ملی مبدل شده است.

عوامل مؤثر بر ناسیونالیسم نوین (سؤال ۱۰): اکثریت پاسخ‌دهندگان (۷۷,۷۸ درصد) رسانه‌ها و احزاب سیاسی را مهمترین عامل شکل‌گیری ناسیونالیسم نوین معرفی کردند. پس از آن، گزینه‌های تفاوت‌های فرهنگی (۴۴,۴ درصد) و تهدیدات امنیتی (۳۳,۳ درصد) قرار گرفتند، در حالی که عوامل اقتصادی و چالش‌های ادغام فرهنگی وزن کمتری داشتند.

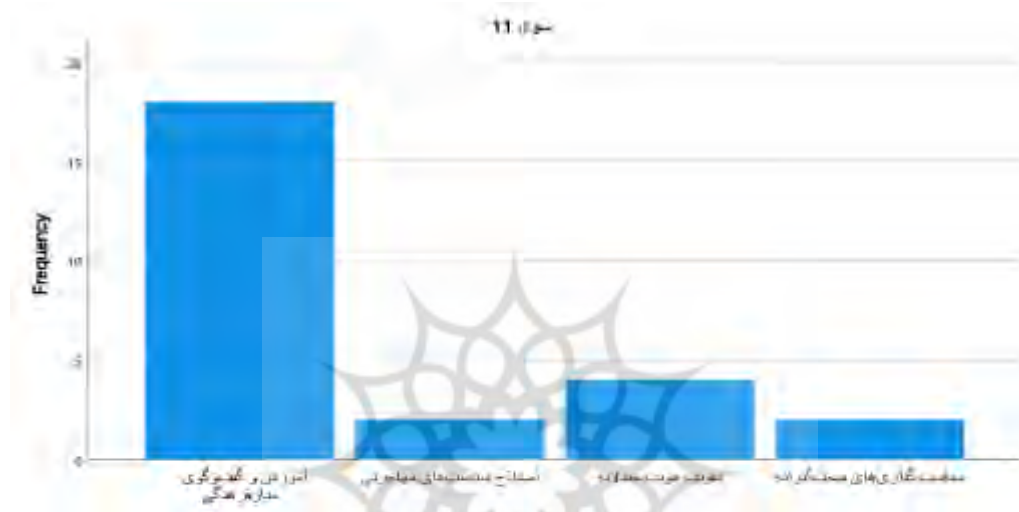
جدول ۳: آمار توصیفی سؤال ۱۰

گزینه‌ها	درصد	فراوانی (N)
الف) تفاوت‌های فرهنگی و مذهبی مهاجران با جامعه میزبان	۴۴,۴۴	۱۲
ب) عوامل اقتصادی و رقابت شغلی	۲۹,۶۳	۸
ج) تهدیدات امنیتی و تروریسم	۳۳,۳۳	۹
د) گفتمان رسانه‌ای و مواضع احزاب سیاسی	۷۷,۷۸	۲۱
ه) چالش‌های ادغام فرهنگی و اجتماعی مهاجران	۲۹,۶۳	۸
مجموع	۱۰۰	۵۸

منبع: نگارندگان

راهکارهای کاهش تنش (سؤال ۱۱): بیش از دو سوم پاسخ‌دهندگان (۶۹,۲ درصد) (آموزش و گفت‌وگوی میان فرهنگی) را بهترین راهکار کاهش تنش دانستند. تقویت هویت چندلایه (۱۵,۴ درصد) در رتبه دوم قرار گرفت، در حالی که اصلاح سیاست‌های مهاجرتی و سخت‌گیری قانونی تنها ۷,۷ درصد آرا را به خود تخصیص داد.

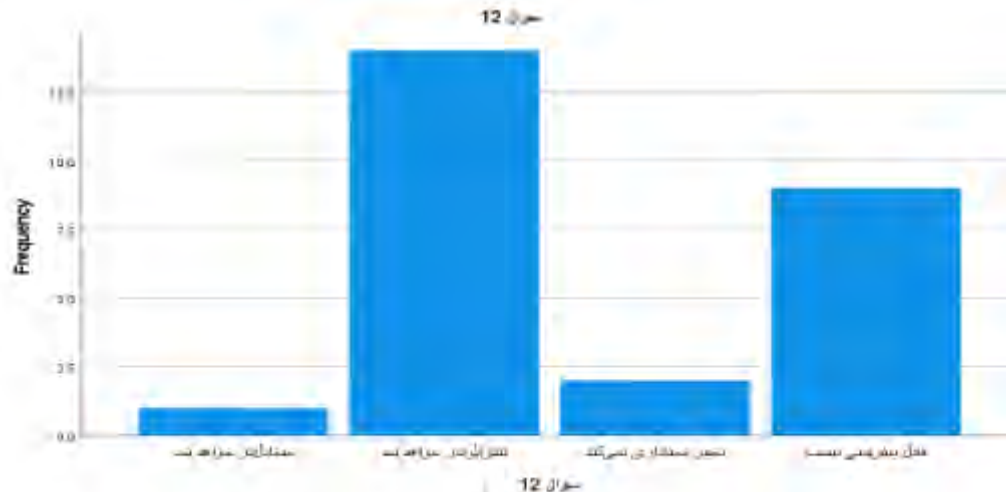
نمودار ۱: راهکارهای کاهش تنش‌های ناشی از مهاجرت (سؤال ۱۱)

منبع: نگارندگان

چشم‌انداز آینده (سؤال ۱۲): بیش از نیمی از پاسخ‌دهندگان (۵۳,۸ درصد) پیش‌بینی کردند که رابطه مهاجرت و ناسیونالیسم در فرانسه در آینده تنش‌آلودتر خواهد شد. تنها ۴,۳ درصد به تعادل بیشتر امیدوار بودند. این یافته، همراه با داده‌های کتابخانه‌ای، تصویری بدبینانه از آینده ترسیم می‌کند و بر ضرورت مداخلات سیاستی و اجتماعی برای جلوگیری از قطبی‌سازی بیشتر تأکید دارد.

نمودار ۲: چشم‌انداز آینده رابطه مهاجرت و ناسیونالیسم در فرانسه (سوال ۱۲)

منبع: نگارندگان

در مجموع، یافته‌ها نشان می‌دهد که هر دو فرضیه پژوهش تأیید می‌شوند؛ از یک سو، مهاجرت موجب تغییرات فرهنگی، بازتعریف هویت ملی و امنیتی‌سازی گفتمان عمومی مهاجرت شده و از سوی دیگر، ناسیونالیسم نوین در فرانسه بیش از هر چیز محصول گفتمان‌های سیاسی-رسانه‌ای و تنش‌های هویتی است. در عین حال، راهکارهای نرم و تعاملی مانند گفت‌وگوی میان فرهنگی از دید متخصصان اثربخش‌تر از سیاست‌های سخت‌گیرانه دانسته شده است.

۵. تجزیه و تحلیل

یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که مهاجرت‌های بین‌المللی در فرانسه روابط مابین دولت، مهاجران و بومیان فرانسوی را دستخوش تغییر کرده است و همچنین مهاجرت‌های بین‌المللی بازتاب‌هایی را در زمینه‌های گوناگون در فرانسه به همراه داشته‌اند که اکنون در چهار سطح مختلف هویتی - فرهنگی، امنیتی - سیاسی، اقتصادی و جغرافیایی با تکیه بر یافته‌های پیمایشی و کتابخانه‌ای تحلیل خواهند شد.

۵-۱. سطح هویتی - فرهنگی

بر اساس تحلیل‌های پاتریک سیمون^۱ (۲۰۱۲) و کاترین ویتول دو وندن^۲ (۲۰۱۴)، افزایش مهاجرت در فرانسه پرسش

1. Patrick Simon

2. Catherine Wihtol de Wenden

بنیادین «فرانسوی بودن» را به مرکز گفتمان عمومی آورده است. مدل جمهوری خواهانه فرانسه که بر همگنی فرهنگی و ادغام کامل شهروندان در یک هویت ملی واحد تأکید دارد، با واقعیت اجتماعی چند فرهنگی روبه‌رو است. در این فرآیند، مهاجران و نسل‌های دوم و سوم نه صرفاً به‌عنوان دریافت‌کنندگان سیاست‌های ادغام، بلکه به‌عنوان کنش‌گران فعال هویتی وارد عرصه عمومی شده‌اند و از طریق فعالیت‌های مدنی، فرهنگی و سیاسی، روایت‌ها و تجربه‌های خود را در تعریف «فرانسوی بودن» وارد می‌کنند.

این بازتعریف هویت ملی، هر چند به پذیرش برخی عناصر چندفرهنگی مانند زبان‌ها، سنن یا نمادهای فرهنگی انجامیده است، اما این عناصر غالباً در حاشیه ساختار رسمی هویت ملی باقی می‌مانند؛ به این معنا که در گفتمان و سیاست‌گذاری رسمی، همچنان «هسته مرکزی» هویت فرانسوی بر ارزش‌ها و نمادهای اکثریت بومی استوار است و عناصر فرهنگی اقلیت‌ها بیشتر به‌عنوان «تنوع فرهنگی» یا «ارزش افزوده» معرفی می‌شوند تا اینکه بخشی جدایی‌ناپذیر از هویت ملی باشند. این وضعیت، از منظر ژئوپلیتیکی و ژئوکالچر، نشان دهنده تنش دائمی میان الگوی همگون‌ساز جمهوری و واقعیت چندلایه و متکثر جامعه معاصر فرانسه است.

مهاجرت موجب بازتعریف مرزهای «خودی» و «غیرخودی» در جامعه فرانسه شده است. هم داده‌های میدانی (میانگین ۲۵۱) و هم یافته‌های نظری (Simon, 2012) نشان می‌دهند که ورود مهاجران، به ویژه از کشورهای آفریقایی و غرب آسیا به بازترکیب عناصر هویت ملی و شکل‌گیری فضاهای چند فرهنگی منجر شده است. این روند، از یک‌سو موجب تنوع فرهنگی شده و از سوی دیگر، در بخشی از جامعه میزبان احساس تهدید نسبت به هویت ملی را برانگیخته است. در نتیجه، ناسیونالیسم فرهنگی در میان جمعیت بومی تقویت شده و هم‌زمان بخشی از مهاجران نیز به التزام بر حفظ هویت قومی - ملی خود گرویده‌اند. این وضعیت دوگانه، به شکل‌گیری نوعی «ناسیونالیسم موازی» انجامیده است که در آن، جامعه میزبان و جامعه مهاجر هر یک در واکنش به دیگری هویت خود را بازتولید می‌کنند.

۵-۲. سطح امنیتی - سیاسی

بر اساس گزارش موسسه فرانسوی روابط بین‌الملل (IFRI) (۲۰۲۳)، مهاجرت در فرانسه، به ویژه پس از حملات تروریستی سال ۲۰۱۵، به یکی از محورهای اصلی گفتمان امنیت ملی تبدیل شده است. سیاست‌های کنترلی در مرزها، افزایش نظارت اطلاعاتی و پیوند دادن مهاجرت به مقوله افراط‌گرایی، نشان‌دهنده فرآیند «امنیتی‌سازی» مهاجرت است؛ فرآیندی که در آن، مهاجرت از یک پدیده انسانی و اجتماعی به یک تهدید بالقوه برای نظم و امنیت ملی بازتعریف می‌شود. بسیاری از کارشناسان هشدار داده‌اند که این رویکرد، خطر هم‌ترازی و هم‌ردیف شماری ناعادلانه میان «فرد مهاجر» و «عامل تهدید» را به همراه دارد و می‌تواند به تعمیق شکاف‌های اجتماعی منجر شود. پس از حملات تروریستی ۲۰۱۵، مهاجرت به‌طور فزاینده‌ای در گفتمان عمومی فرانسه امنیتی‌سازی شد. یافته‌های

پرسشنامه‌ای (میانگین ۲ برای گزاره «بازآرایی امنیت ملی») و گزارش‌های موسسه فرانسوی روابط بین‌الملل (IFRI) (۲۰۲۳) هر دو نشان می‌دهند که مهاجرت از یک مسئله اجتماعی به صورت یک تهدید امنیتی درآمده است. این روند، به تصویب قوانین سخت‌گیرانه در حوزه مهاجرت و افزایش نظارت‌های اطلاعاتی انجامیده و بهانه‌ای برای احزاب راست افراطی فراهم آورده است تا با برجسته‌سازی تهدیدات هویتی و امنیتی، پایگاه رأی خود را تقویت کرده و بر سایر جناح‌های سیاسی به خصوص سوسیالیست‌ها که تا حدودی حامی مهاجران هستند، فائق آیند. در این میان، رسانه‌ها نقش کلیدی ایفا کرده‌اند؛ به گونه‌ای که ۷۷,۷ درصد از پاسخ‌دهندگان پرسشنامه، «گفتمان رسانه‌ای و مواضع احزاب سیاسی» را مهمترین عامل شکل‌گیری ناسیونالیسم نوین دانسته‌اند. این یافته نشان می‌دهد که ناسیونالیسم معاصر در فرانسه بیش از آنکه ریشه در عوامل اقتصادی داشته باشد، محصول گفتمان‌سازی‌های سیاسی و رسانه‌ای است. در زمینه سیاسی، مطالعات نشان می‌دهد که در فرانسه مهاجران به‌طور تاریخی بیشتر از احزاب چپ‌گرا، به‌ویژه سوسیالیست‌ها، حمایت کرده‌اند و همین امر موجب شده است تا افزایش جمعیت مهاجران در شهرها به تقویت پایگاه رأی این احزاب منجر شود (Auriol and Lutz 2023).

از سوی دیگر، رشد حزب راست افراطی فرانسه، نه تنها جایگاه این جریان را در انتخابات تقویت کرده، بلکه توانسته است تا گفتمان عمومی درباره مهاجرت را نیز دستخوش تغییر کند. به‌ویژه در انتخابات ۲۰۲۴ این کشور که مهاجرت به محور اصلی رقابت‌های سیاسی مبدل شد و دولت ماکرون و ائتلاف میانه‌رو او نیز ناگزیر به اتخاذ مواضع سخت‌گیرانه‌تر در این حوزه شدند. در مقابل، احزاب چپ‌گرا بر حمایت از مهاجران بدون مدرک و ایجاد مسیرهای قانونی در راستای کار آنان تأکید کردند. این تغییرات نشان می‌دهد که راست افراطی موفق شده است تا چارچوب بحث مهاجرت را بازتعریف، و فضای سیاسی فرانسه را به‌طور چشمگیری قطبی سازی کند (France24, 20 June 2024).

۵-۳. سطح اقتصادی

بررسی داده‌های رسمی و پژوهش‌های بین‌المللی نشان می‌دهد که مهاجرت‌های بین‌المللی در فرانسه بیش از آنکه منشأ بحران اقتصادی باشند، در گفتمان‌های سیاسی و رسانه‌ای به عنوان تهدید بازنمایی شده‌اند. تصویر عمومی از مهاجران به عنوان «بار اضافی بر اقتصاد» بیش از آنکه بازتاب واقعیت آماری باشد، محصول بازنمایی‌های سیاسی و رسانه‌ای است.

بر اساس گزارش مؤسسه ملی آمار فرانسه (INSEE)، نرخ اشتغال مهاجران در سال ۲۰۲۳ حدود ۷۱ درصد بوده است که تقریباً با نرخ اشتغال جمعیت غیرمهاجر برابری می‌کند (INSEE, 2023). این داده نشان می‌دهد که بخش بزرگی از مهاجران در بازار کار فرانسه ادغام شده‌اند. با این حال، تفاوت‌هایی میان گروه‌های مختلف وجود دارد: نرخ بیکاری مهاجران غیراروپایی همچنان بالاتر از میانگین ملی است، هر چند روند کلی آن در یک دهه اخیر بهبود یافته است.

داده‌های یورواستات نیز نشان می‌دهد که نرخ بیکاری شهروندان غیر عضو اتحادیه اروپا در فرانسه از ۲۱,۴ درصد در سال ۲۰۱۴ به ۱۲,۳ درصد در سال ۲۰۲۴ کاهش یافته است (Eurostat, 2025). این کاهش چشمگیر نشان می‌دهد که ادغام اقتصادی مهاجران در حال پیشرفت است، هر چند شکاف ساختاری همچنان باقی است. در مجموع، شواهد نشان می‌دهد که مهاجران در فرانسه نه تنها بار منفی شدیدی بر اقتصاد تحمیل نکرده‌اند، بلکه در بسیاری از بخش‌ها به عنوان نیروی کار ضروری و عامل پویایی اقتصادی عمل کرده‌اند. آن‌ها در بخش‌های خدماتی، حمل و نقل، رستوران‌داری و مراقبت‌های اجتماعی نقش حیاتی دارند و از طریق کارآفرینی به بازتولید اقتصاد محلی کمک می‌کنند. در مقابل، چالش‌های اصلی بیشتر به شکاف‌های ساختاری در بازار کار، عدم تطابق مهارت‌ها و تمرکز فضا‌مند مهاجران در مناطق خاص مربوط می‌شود.

این یافته‌ها با پژوهش‌های بین‌المللی نیز هم‌خوان است. براساس گزارش سازمان همکاری و توسعه اقتصادی (OECD)، در بلندمدت، مهاجران نه تنها بار اقتصادی نیستند، بلکه به رشد اقتصادی، نوآوری و پایداری جمعیت کمک می‌کنند (OECD, 2020). بنابراین، تصویر منفی از مهاجران در عرصه اقتصادی بیش از آنکه بازتاب واقعیت باشد، نتیجه گفتمان‌های سیاسی و رسانه‌ای است که مهاجرت را به عنوان تهدید اقتصادی بازنمایی می‌کند.

۴-۵. سطح جغرافیایی

مهاجرت‌های بین‌المللی در فرانسه نه تنها پیامدهای هویتی، امنیتی و اقتصادی داشته‌اند، بلکه به طور عمیق بر جغرافیای شهری و فضا‌مند این کشور نیز اثر گذاشته‌اند. یکی از مهم‌ترین نمودهای این تأثیر، شکل‌گیری کلونی‌های مهاجران و الگوهای جدایی‌گزینی فضایی در شهرهای بزرگ فرانسه است.

مطالعات نشان می‌دهد که از دهه ۱۹۷۰ به بعد، مهاجران عمدتاً در حاشیه‌های شهری^۱ و مجتمع‌های مسکونی ارزان قیمت اسکان یافته‌اند. این مناطق به تدریج به فضاهایی با تمرکز بالای جمعیت مهاجر به ویژه از آفریقا و غرب آسیا، تبدیل شده‌اند (Pan Ké Shon and Verdugo, 2014). چنین تمرکزی، از یک سو امکان بازتولید شبکه‌های اجتماعی و فرهنگی مهاجران را فراهم آورده و به شکل‌گیری فضاهای چند فرهنگی منجر شده است؛ اما از سوی دیگر، به برچسب‌گذاری منفی و تقویت گفتمان «دیگری‌سازی» نیز دامن زده است.

همچنین مطالعات مؤسسه مونتنی نشان می‌دهد که محلات حاشیه‌ای فرانسه با تمرکز بالای مهاجران، نرخ بیکاری بیش از میانگین ملی و کمبود جدی خدمات عمومی مواجه هستند. در این مناطق، دسترسی به آموزش، بهداشت و امکانات اجتماعی به‌طور چشمگیری کمتر از سایر بخش‌های کشور است و همین امر خطر جدایی اجتماعی و گتو شدن را افزایش می‌دهد. در سطح سیاسی نیز این محلات اغلب به عنوان نماد مشکلات مهاجرتی و بزهکاری

1. Banlieues

توسط جریان‌های راست افراطی معرفی می‌شوند (Institut Montaigne, 2022).

پژوهش‌ها درباره حومه‌های فرانسوی نشان می‌دهد که این مناطق اغلب با نرخ بالاتر بیکاری، محرومیت اجتماعی و ضعف خدمات عمومی همراه بوده و همین امر به بازتولید چرخه‌های طرد اجتماعی کمک می‌کند (Onur, 2020). در نتیجه، جدایی‌گزینی فضایی مهاجران نه تنها یک پدیده جغرافیایی، بلکه یک مسئله اجتماعی - سیاسی است که به شکل‌گیری مرزهای نمادین میان «مرکز» و «حاشیه» منجر شده است.

از منظر ژئوپلیتیک شهری، این الگوها نشان دهنده نوعی از تقابل بالقوه فضاوند میان جامعه میزبان و جوامع مهاجر است. در حالی که شهرها به عنوان نماد «فرانسه رسمی» بازنمایی می‌شوند، حاشیه‌های مهاجرنشین به عنوان «فضاهای مسئله‌دار» در گفتمان عمومی و رسانه‌ای مورد معرفی هستند. این وضعیت، هم به تقویت ناسیونالیسم فرهنگی در میان جمعیت بومی و هم به بازتولید هویت قومی - ملی در میان مهاجران منجر شده است.

جدول ۴: بازتاب‌های مهاجرت‌های بین‌المللی بر ابعاد گوناگون در فرانسه

سطوح	بازتاب‌ها
هویت - فرهنگی	- دو قطبی‌سازی ما و دیگران؛ - تقابل نئوناسیونالیسم بومیان فرانسوی و ناسیونالیسم موازی مهاجران.
امنیتی	- اقدامات تروریستی سال ۲۰۱۵ و حوادث پس از آن به مثابه نقطه عطف؛ - امنیتی‌سازی گفتمان مهاجرت در فرانسه و اعمال محدودیت‌های نظارتی مرزی و قانونی مترتب بر مهاجران بین‌الملل.
جغرافیایی	- جدایی‌گزینی جغرافیایی مهاجران؛ - تشکیل کلونی‌های مختلف در حاشیه شهرهای بزرگ نظیر پاریس و مارسی؛ - ایجاد شقاق و بروز چالش در زمینه فرایند ادغام اجتماعی مهاجران؛ - زمینه‌سازی مطلوب در راستای تقویت و گسترش ناسیونالیسم موازی مهاجران.
اقتصادی	- گفتمان سازی صرف توسط حزب راست افراطی و برخی از رسانه‌ها به مثابه اهرم فشار در راستای کسب آرا؛ - تأثیر نسبی مثبت مهاجران در راستای بهبود بخشیدن به عملکرد اقتصادی کشور.

منبع: نگارندگان، 2025، Bahrololoumi و برخی منابع بین‌المللی

این تحلیل نشان می‌دهد که رابطه مهاجرت و ناسیونالیسم در فرانسه رابطه‌ای پویا و متقابل است. به هر میزان، مهاجرت افزایش یافته، ناسیونالیسم بومی نیز تقویت شده است و در واکنش، بخشی از جامعه مهاجر نیز به بازتولید هویت قومی - ملی خود پرداخته است. این چرخه متقابل، فضای اجتماعی فرانسه را به سمت قطبی‌سازی بیشتر سوق داده است و پیامدهای ژئوپلیتیکی قابل توجهی را برای آینده این کشور و حتی اتحادیه اروپا به همراه دارد.

۶. نتیجه‌گیری

این پژوهش با تمرکز بر بازتاب‌های مهاجرت‌های بین‌المللی در فرانسه نشان داد که مهاجرت در این کشور پدیده‌ای چندبعدی است که دارای بازتاب‌های هویتی، امنیتی، سیاسی و جغرافیایی بوده است. یافته‌های میدانی و کتابخانه‌ای هر دو گواه آن دادند که مهاجرت نه تنها موجب دگرگونی فرهنگی و بازتعریف مرزهای «خودی» و «غیرخودی» شده، بلکه به امنیتی‌سازی گفتمان عمومی و تغییر رفتار انتخاباتی و حزبی نیز انجامیده است.

همچنین، ریشه‌ها، علل و انگیزه غایی مهاجران بین‌المللی برآمده از عوامل ژئوپلیتیکی است و در بر گیرنده و توضیح دهنده تفاوت‌های فضایی در ارزش‌ها، قدرت‌ها و ایدئولوژی‌ها در بستر جاذبه و دافعه در مقصد و مبدأ است. براساس فرضیه نخست مقاله، مهاجرت‌های بین‌المللی موجب تغییر در روابط میان شهروندان، مهاجران و دولت فرانسه شده و چالش‌های امنیتی و اجتماعی را برجسته کرده است. داده‌های پرسشنامه (میانگین ۲ برای بازآرایی امنیت ملی و ۲٫۵۱ برای بازتعریف مرزهای هویتی) و شواهد کتابخانه‌ای این فرضیه را تأیید کردند. به این صورت که با بروز و ظهور پدیده نئوناسیونالیسم در میان جامعه بومی فرانسه و شکل‌گیری فضای دوقطبی با عناوین «ما» و «دیگران در زمره بیگانگان» ملی‌گرایی هم‌راستا و موازی با جامعه بومی در میان جامعه مهاجران به وجود آمده است که ریشه در اعتراض به انزوای تحمیلی همراه با تبعیض از یک سو و دلبستگی‌ها و ریشه‌های برآمده از مفهوم وطن نهفته در نهاد آن‌ها از دیگر سو دارد که انزوای خودخواسته را در کلونی‌های جمعی موجب می‌شود. این دو شکل از ناسیونالیسم مانند دو نیرو پیوسته با یکدیگر در چالش و کشمکش هستند و ممکن است در داخل هر نیرو نیز چنددستگی و تعارضاتی ایجاد شود، اما تعارضات و تقابلات جامع این دو عنصر نخواهد بود. لذا شهروندان به تحریک رسانه‌ها و احزاب راست افراطی بر دولت در راستای ضدیت ورزی با مهاجران فشار آورده و از دیگر سو، جامعه مهاجران نیز با توسل به اقداماتی همچون اعتراض، اعتصاب و گاه تمسک بر خشونت ورزی و ایجاد ناامنی و کلونی‌سازی و جدایی‌گزینی جغرافیایی به اعمال فشار بر حاکمیت در راستای تأمین منافع خویش مبادرت ورزیده است که این همه در قالب نوعی از ناسیونالیسم واکنشی یا در مفهوم کلان آن، ناسیونالیسم موازی، متجلی و تعریف می‌شود.

در پرتو فرضیه دوم مقاله، مهاجرت‌های بین‌المللی بازتاب‌هایی چند بعدی در عرصه‌های فرهنگی - هویتی، سیاسی، امنیتی، اجتماعی، اقتصادی و جغرافیایی داشته‌اند که در نهایت به تقویت ناسیونالیسم نوین در فرانسه انجامیده است. یافته‌های میدانی (میانگین ۱٫۷۷ برای تأثیر بر رفتار انتخاباتی و ۲٫۵۵ برای دگرگونی فرهنگی) و شواهد نظری این فرضیه را تأیید کردند. به این صورت که مهاجرت‌های بین‌المللی در فرانسه در زمینه سیاسی، فضا را برای روی کار آمدن و قدرت‌گیری احزاب راست افراطی مهیا کرده و میزان مشارکت شهروندان و آرای آنان را به نفع این احزاب افزایش داده است. در زمینه امنیتی، اقدامات تروریستی سال ۲۰۱۵ و پس از آن که در پیوند و ارتباط با جامعه مهاجران مسلمان در فرانسه بود و انگشت اتهام به سوی آن‌ها به تحریک رسانه‌ها و حزب راست افراطی نشانه رفته است، شاهد متقنی بر

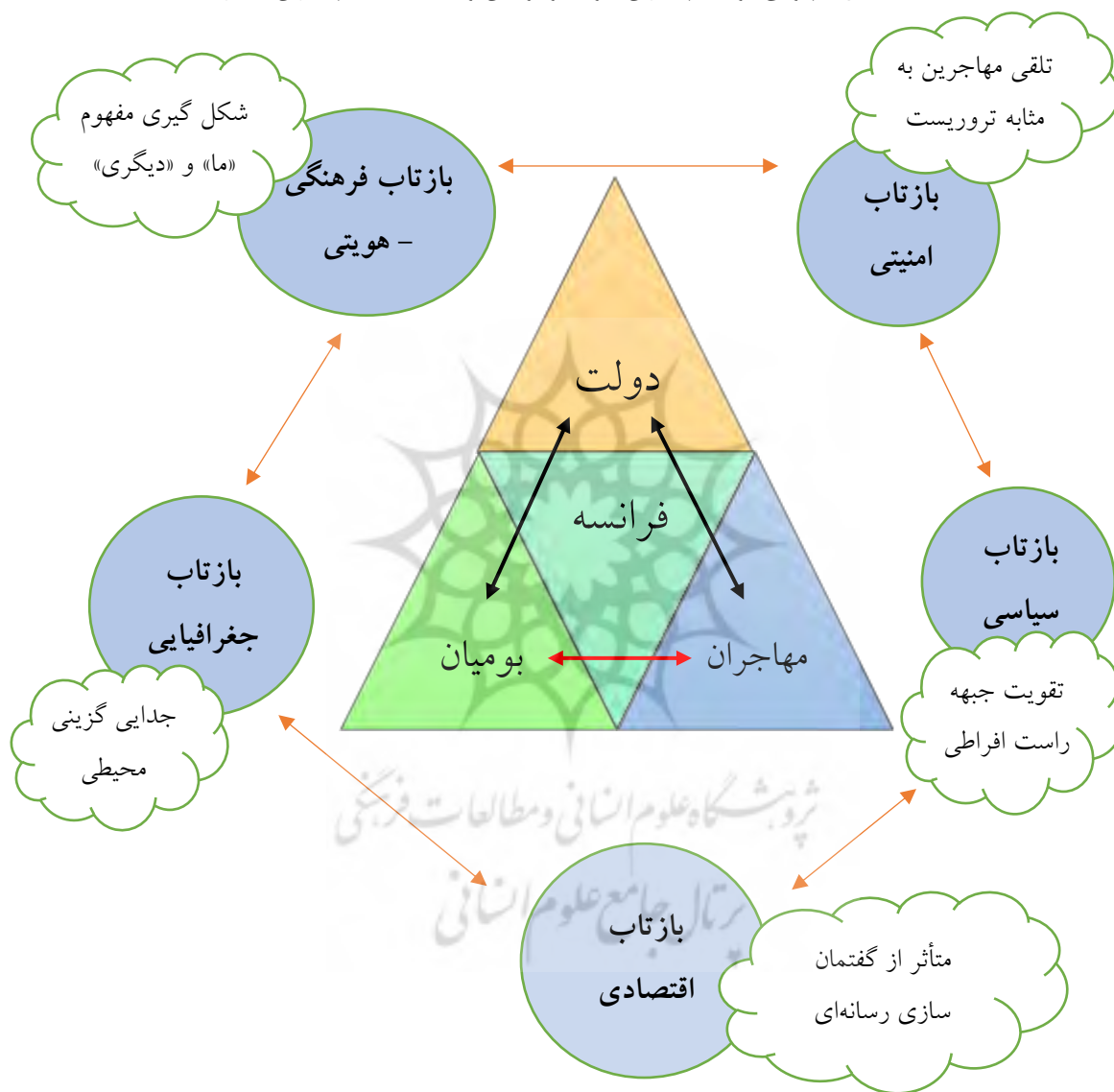
تأثیرپذیری فضا و ابعاد امنیتی در این کشور در راستای برچسب زدن و تعمیم کلیه حوادث امنیتی به جامعه مهاجران و مشخصاً جامعه مسلمین است. در زمینه اقتصادی، رسانه‌ها، احزاب راست افراطی و شماری از شهروندان نابسامانی‌های موجود در این زمینه را مرتبط با حضور مهاجران می‌دانند، اما نگارندگان یافته‌های متقنی در این زمینه که گواهی دگردیسی های شگرف در مسائل و فضای اقتصادی این کشور باشد، نیافتند و آن را به گفتمان‌سازی صرف به مثابه ابزار فشار موجود خلاصه می‌کنند. حال آن که مطابق با یافته‌های جمعیت‌شناختی، قاره اروپا بالاترین میانگین سنی افراد را با فاصله در جهان داشته است و در آینده وضعیت افزایش سن و پیری در این قاره و به طور مشخص در فرانسه مطابق با پیش‌بینی‌های مراکز جمعیت‌شناسی فزونی خواهد گرفت و مهاجران در این زمینه، جایگزین مناسبی برای جبران کمبود نیروی جوان و فعال کاری خواهند بود. در زمینه هویتی، فرهنگی و اجتماعی نیز که بخش قابل توجه پرسشنامه را به خود اختصاص داده است، به گواه یافته‌های کتابخانه‌ای و پیمایشی، فضای دو قطبی «ما» و «دیگران در زمره بیگانگان» در این خطه بروز و ظهور یافته و به تحریک بخش‌های سیاسی و رسانه‌ها رو به گسترش است. در نتیجه، این وضعیت شرایط را برای مهیاسازی ادغام اجتماعی و فرهنگی مهاجران دشوار می‌کند. مکمل این وضعیت نیز جدایی‌گزینی جغرافیایی مهاجران و سکونت در نواحی محدود و خاصی از کشور است که این امر، شرایط و فضای جغرافیایی این کشور را خاصه به لحاظ فرهنگی دچار دگردیسی کرده و محل فرآیند ادغام اجتماعی مهاجران بوده است.

عوامل دیگری از قبیل بازتاب‌های سیاسی - امنیتی که به زعم نگارندگان، در ذیل پیرو و بر اثر ناکامی‌های سیاست های ادغام اجتماعی مهاجران این کشور که دلیل آن، تفاوت‌های فرهنگی و هویتی، تمایل مهاجران به حفظ هویت فرهنگی خود، و از دیگر سو شکل‌گیری ملی‌گرایی نوین در میان بومیان فرانسوی بوده است؛ دارای بیشترین نمود و بازتاب در فرانسه بوده است. مکمل این عامل نیز جدایی‌گزینی فضایی و جغرافیایی مهاجران و روی آوردن به کلونی‌سازی در اطراف شهرهای بزرگ این کشور نظیر پاریس و مارسی است که شرایط را برای توسعه ناسیونالیسم موازی مهاجران هم‌راستا با نئوناسیونالیسم بومیان فرانسوی پدید آورده و شرایط ادغام اجتماعی مهاجران را دچار چالش کرده است.

در مجموع، می‌توان اذعان داشت که روابط مابین شهروندان، مهاجران و دولت در فرانسه بر اثر مهاجرت‌های بین‌المللی دستخوش تحولاتی شده است که در راستای آن بومیان فرانسوی بر اثر تحریک گفتمان‌سازی‌های رسانه‌ای و حزب راست افراطی بر دولت در راستای اعمال محدودیت و تغییر قوانین به شیوه قهری علیه جامعه مهاجران فرانسه فشار وارد آورده و از دیگر سو مهاجران نیز با توسل به اقدامات جمعی و فردی معترضان و گاه بزهکارانه، کنش‌گری خود را در راستای امتیازگیری از دولت و به رسمیت شناخته شدن ذیل عنوان شهروند عادی فرانسوی بروز می‌دهند. عامل هویتی - فرهنگی که مسبب ناکامی نسبی در سیاست‌های ادغامی این کشور شده، دالی است بر مدلول بازتاب‌های سیاسی - امنیتی و جغرافیایی که مکمل یکدیگر بوده و وضعیت کنونی را در این کشور به وجود آورده‌اند و جز با توسل به گفتمان‌سازی میان فرهنگی و تحکیم و تثبیت شیوه‌های ادغام مبتنی بر همزیستی مسالمت‌آمیز در

پرتو مبانی حقوق بشر در آموزش و پرورش خاصه از برای نسل‌های بعدی مهاجران و همزمان برقراری موازنه با اصل تأمین منافع ملی و دیپلماسی با جوامع مهاجرفرست، شرایط در آینده نزدیک دشوار و پیچیده‌تر خواهد کرد.

مدل ۲: مدل مفهومی روابط مهاجران، دولت و بومیان و بازتاب‌های مهاجران در فرانسه

منبع: نگارندگان

تشکر و قدردانی

این مقاله مستخرج از پایان نامه کارشناسی ارشد رشته جغرافیای سیاسی با عنوان «بررسی تأثیر مهاجرت های بین المللی بر گسترش جنبش های ناسیونالیستی اروپا (مطالعه موری: کشور فرانسه)» در دانشگاه تربیت مدرس است و نویسندگان از حمایت های این دانشگاه کمال تشکر و قدردانی را دارند.

سهم نویسندگان در مقاله

موردی توسط نویسندگان گزارش نشده است.

تأییدیه اخلاقی، تعارض منافع

موردی توسط نویسندگان گزارش نشده است.

منابع مالی/حمایت ها

موردی توسط نویسندگان گزارش نشده است.

References

- Anderson Benedict (2006). *Imagined Communities: Reflections on the Origin and Spread of Nationalism*. Revised ed. London: Verso.
- Auriol Emmanuelle and Philippe Lutz (2023). *Immigration and Local Politics: Evidence from French Municipalities*. IZA Discussion Paper No. 15849. Bonn: Institute of Labor Economics (IZA). Available at: <https://www.econstor.eu/bitstream/10419/272476/1/dp15849.pdf>
- Bahrololoumi Erfan (2025). *Examining the impact of international migration on the spread of Eureean nationalist movements (Case suuy: France)*. Maser's thesis, Tarbiat Modares University, Tehran: Registered in IranDoc.
- Bergmann Eirikur (2020). *Neo-Nationalism*. Cham: Palgrave Macmillan.
- Brubaker Reeers (2555). Th. 'ii asprra' ii asprra. *Ethnic and Racial Siiii es* 28(1). 1–19. <https://doi.org/10.1080/0141987042000289997>
- ECPS (European Center for Populism Studies) (2025). *ECPS Conference 2025 / Panel 5 — Governing the 'Pelll e': ii ii eed Nations*. Eureean Cenrrr fir Populism Studies, July 9. <https://doi.org/10.55271/rp00111>
- Eger Maureen A. and Sarah Valdez (2015). *From Radical Right to Neo-Nationalist? An Ideational Analysis of the Populist Radical Right in Sweden*. *European Political Science Review*. 7(3). 1–25.
- Eurostat (2025). *Migrant Integration Statistics – Labour Market Indicators*.

- Luxembourg: European Commission. Available at: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Migrant_integration_statistics_%E2%80%93_labour_market_indicators.
- France44 (20 Jnne 222)). Hww France’s Far Rihht Chaneed the ee bae on Immigration. Available at: <https://www.france24.com/en/france/20240620-how-france-s-far-right-changed-the-debate-on-immigration>.
 - Hyndman Jennifer (2012). The Geopolitics of Migration and Mobility. Geopolitics 17 (2). <https://doi.org/10.1080/14650045.2011.569321>
 - ICMPD (International Centre for Migration Policy Development) (2020). Migration Outlook 2020: Origins, Key Events and Priorities for Europe. Vienna: ICMPD. Available at: https://www.icmpd.org/file/download/54107/file/ICMPD_Migration_Outlook_2020_WorkingPaper-FINAL.pdf
 - INSEE (0033). L’essentiel sur... les immirrés et les érraneers. Paris: Institut national de la statistique et des études économiques. Available at: <https://www.insee.fr/fr/statistiques/3633212>
 - Institut Moniii nne (222)) . Life in France’s Ball iees: jv erview and Battle Plan. Paris: Institut Montaigne. Available at: <https://www.institutmontaigne.org/en/expressions/life-frances-banlieues-overview-and-battle-plan>.
 - Kastoryano Riva (2002). Negotiating Identities: States and Immigrants in France and Germany. Princeton, NJ: Princeton University Press.
 - Levitt Peggy (2001). The Transnational Villagers. Berkeley: University of California Press.
 - Mounk Yascha (2018). The People vs. Democracy: Why Our Freedom Is in Danger and How to Save It. Cambridge, MA: Harvard University Press. <https://doi.org/10.4159/9780674984776>
 - OECD (2020). International Migration Outlook 2020. Paris: OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/ec98f531-en>
 - Onur Zeynep (2020). French Banlieues and the Consequences of Spatial Segregation. Howard University COAS Centers. Available at: <https://coascenters.howard.edu/french-banlieues-and-consequences-spatial-segregation>
 - Pan Ké Shon, Jean-Louis, and Gregory Verdugo (2014). Immigrant Segregation

- and Incorporation in France: Extent and Intensity from 1968 to 2007. *Revue française de sociologie* 55 (2): 245–83. <https://doi.org/10.3917/rfs.552.0245>
- Sheffer Gabriel (2003). *Diaspora Politics: At Home Abroad*. Cambridge: Cambridge University Press.
 - Simon Patrick (2012). *French National Identity and Integration: Who Belongs to the National Community?* Washington, DC: Migration Policy Institute. Available at: <https://www.migrationpolicy.org/research/french-national-identity-and-integration-who-belongs-national-community>.
 - Smith Anthony D (1991). *National Identity*. Reno: University of Nevada Press.
 - Talani, Leila Simona (2021). *The International Political Economy of Migration in the Globalization Era*. Cham: Palgrave Macmillan.
 - The Economist (19 November 2016). *The New Nationalism*. Available at: <https://www.economist.com/leaders/2016/11/19/the-new-nationalism>
 - Vertovec Steven (2001). Transnationalism and Identity. *Journal of Ethnic and Migration Studies* 27(4). 573–82. <https://doi.org/10.1080/13691830120090386>
 - Wihod ee Weneen, Catherine (211)). L'inscriiion ees mirrations aans la mondialisation. *Études* 420 (6). 7–17. <https://doi.org/10.3917/etu.4206.0007>

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی